

Nua via? Visiuns per il Grischun l'onn 2050

■ Il svilup dapi la fundaziun dal Chantun l'onn 1804 mussa ch'il Grischun furma in terren ordvart favuraivel per ideas visiunaras. Or da visiuns en sa svilup pads il turissem alpin cun cumplex d'hotels temeraris, la Viafier retica, ovras electricas, gieus olimpics ed il Parc nazional. Da formular visiuns è da muntada centrala per enconuscher ed avisar perspectivas a lunga vista.

Pertge che «planisaziuns strategicas na valan nagut, sch'ins n'ha betg l'emprimina giada ina visium strategica» (John Naisbitt, *1929). En quest senn ha cusseglier guvernativ Christian Rathgeb envidà l'onn 2016 – sco president da la regenza dal Grischun – d'inoltrar perspectivas per il futur dal Chantun.

Da quai è resultà il cudesch voluminus «Visionen Graubünden 2050», en il qual radund 150 persunas e 15 classes da scola preschentan lur perspectivas per il futur dal Grischun. Sper persunalitads prominentas or da l'economia sco Alois Vinzens e Claudia Züllig, or da la cultura sco Thomas Hirschhorn u or dal sport sco Nino Schurter vegnan a pled l'antieriura cussegliera federala Eveline Widmer-Schlumpf, ma er burgaisas e burgais engaschads. En il pled introductiv descriva il visiunari da renum mundial Bertrand Piccard sia via da la visium a la realisaziun da quella.

Las singulas visiuns sa preschentan bain a moda fitg differenta – ma tuttas èn segnadas da l'optimissem, da la passium e dal plaschair da far ressortir l'imens potenzial dal chantun Grischun per concepir ses futur. Il cudesch da 430 paginas è scrit per tudestg, cun pitschens inserts en rumantsch, talian ed englais. En la prefaziun, cuntegnida en tut las quatter linguas numnadas, tracta Christian Rathgeb l'intent da sia rimnada d'ideas e visiuns; chattà.ch preschenta quella a moda integrala.

Visiuns strategicas – la necessitad da far ponderaziuns davart il futur dal Chantun

Visiuns stattan al cumenzament da mintga perspectiva a lunga vista, suandadas d'ina planisaziun strategica; pir lura naschan projects, concepts e plans da realisaziun. En quest senn ha er il scriptur Victor Hugo (1802–1885) exprimì la necessitad da far ponderaziuns strategicas. Per el è «in siemi indispensabel, sch'ins vul concepir il futur». E sco cumplettaziun adequata sa cunfa in citad da l'antieriura first lady americana Eleanor Roosevelt (1884–1962): «Il futur tutga a quels che crain en la bellezza da lur siemis».

Enconuscentamain na dependa il futur betg mo da quai che nus faschain, mabain er da quai che nus tralashain. Da resguardar quai è tant pli impurtant, perquai ch'il mund vegn – per exempel tenor il futurist Gerd Leonhard (*1961)

Cuverta dal cudesch.

– a sa midar pli fitg ils proxims 20 onns ch'ills ultims 300 onns. A chaschun dal Forum economic mundial (WEF) 2016 a Tavau – quel WEF che dueva furmar l'inspiraziun per quest project – ha ses fundatur Klaus Schwab manegià che las midadas socialas actualas sajan uschè profundas ch'i n'haja «anc mai da schanzas pli grondas, ma er anc mai privels potenzials pli gravants en l'istorgia umana». Tant pli impurtantas èn ozendi visiuns che servan sco maletgs directivs per concepir il futur da noss Chantun.

Il spazi d'agir social respectivamain il rom statal per prender decisiuns en noss Chantun sto vegnir nizzegià. Las contribuziuns cuntegnidas en il cudesch duain mussar ch'igl èn avant maun bleras visiuns per concepir il futur e ch'i vegn er localisà bler potenzial. En spezial vegni perquai er ad esser decisiv da stgaffir in clima, nua che visiuns pon vegnir realisadas (er en il futur).

Tenor l'opiniun dals visiunaris vegn quai a reussir – grazia a la mentalitad grischuna ch'è caracterisada dal passà. Spiert da pionier, innovaziun e perseveranza èn stads durant tschientaners qualitads indispensablas per surviver en il criv territori da muntogna ed èn restadas fin oz virtids grischunas. La convenza da las trais culturas linguisticas ha promovì il spiert conciliant envers las minoritads. Sco pajais da pass e da turissem apprezia in e beneventain nus plinavanti il sguard che vischins ed er giasts (savens investiders) dattan da dadora sin noss Chantun e che ans mussa adina puspè la via. Quest sguard era ed è adina puspè in'inspiraziun.

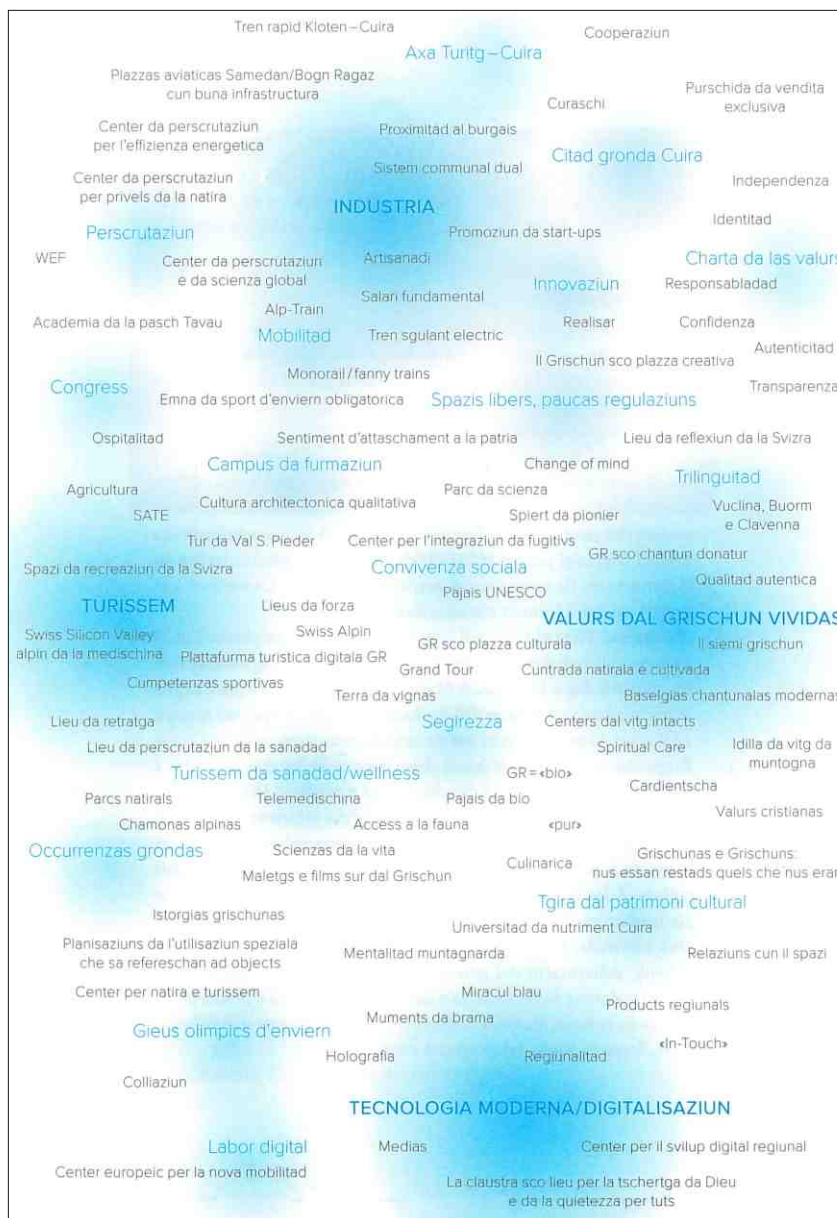
Il cudesch na duai betg esser in'istrucziun per stgaffir novs instruments politics u ina basa per pretendiuns politics actualas. «Visionen Graubünden 2050» duai esser ina contribuziun positiva en il lavuratori (da reflexiuns) avert per optimar las visiuns strategicas dal Grischun. Ella mussa che persunas indigenas e giasts han la prontezza ed er blera passium da collavurar activamain vi dal futur dal Grischun. Nus tuts essan dumandads da prestar nosa contribuziun en quest dialog. En quest regard duai il cudesch purtar moviment per il Grischun.

Betg in cudesch da lectura, mabain in cudesch da lavur

Las persunas che vegnan a pled en il cudesch èn vegnidas tschernidas subjectivamain e fin ad in tschert grad er casualmain. La selecciun è logicamain incumpletta – ed ella n'è er betg represchentativa, saja quai areguard la politica, las regions, las schlattainas, la vegliadetgna, las branschas u saja quai en auters regards. A pled vegnan visiunaris che jau hai scuntrà durant mes onn d'uffizi e cun ils quals la concepziun dal futur è stada in tema, persunas che jau hai dumandà u ch'èn suandadas in da mes appels publics da cooperar al project «Visionen Graubünden 2050». Politichers n'hajau sapientivamain betg dumandà, en spezial perquai ch'in equiliber na ma pareva betg pussaivel. Intgins magistrats politics vegnan dentant a pled pervi da lur autras funcziuns.

Las contribuziuns inoltradas sin fundament da mes appel public han tuttas pudì vegnir resguardadas. Intginas persunas dumandadas n'hajau betg pudì s'imaginar da cooperar activamain en scrit a questa debatta. In zunt grond plaschair hai jau percenter gi che 15 classes da scola èn suandadas l'appel ed han preschenta lur visiuns en reliev u maletgs – a lur lavurs è deditgà in chapitel spezial en il cudesch.

Mes appel da formular ina visium per il futur era restenschi mo areguard la dimensiun e l'orizont da temp 2050, uschia ch'i èn resultadas las pli differentas avischinaziuns en la formulaziun. Bliers visiunaris han chapì l'incarica sco sfida, han integrà lur conturns famigliars u professiunals ed han gi

Mindmap che resumescha las ideas e visiuns cuntegnidas en la publicaziun.

MAD

grond plaschair da cooperar. Mancà n'ha er betg il curaschi necessari da s'exponer e da formular – pervi da l'orizont da temp lontan – visiuns ristgadas. Ils visiunaris meritan che lur reflexiuns vegnian tractadas loialmain, quai che na vul betg dir ch'ellas na duajan betg vegnir messas en dumonda e discutadas criticamain. Il cuntrari. Ma las visiuns formuladas en moda curta e concisa èn da chapir sco giavischs strategics parzials, sco fragments da reflexiuns u sco siemis giagliards en in dialog luc e nunformal, ma er positiv e plain fantasia davart las perspectivas per il futur dal Chantun.

Discussiuns èn resultadas pervi da l'orizont da temp 2050. L'armatur da bastiments tudestg Horst Rahe per exempel m'ha rendì attent al fatg che la discussiun mundiala dominanta davart il futur sa focueschia sin l'onn 2030. Cun l'orizont da temp 2050 vuleva jau sulettamain garantir che las visiuns na sa drizzian betg tenor las pussaivladads tecnicas e finanzialas actualas, mabain sajan dal tuttafatg libras da restricziuns presumtivas chaschunadas da las circumstanzas. Pli adequata per ina discussiun davart visiuns e perspectivas strategicas fiss tschert stada ina perioda da 2030 fin 2050, sin las qualas discussiuns strategicas che mainan vinavant duessan sa basar.

In clima da discussiun favuraivel per innovaziuns

En general vala la regla che la direcziun d'in'interpresa duess investir var tschintg perschient dal temp da lavur en la planisaziun strategica. Tuttina bler temp duess ina societad investir per ses futur cuminaivel. Tenor Klaus Schwab dovri per quest intent novs instruments cun la participaziun collegiala da la politica, da l'economia e da la societad.

Il cudesch duai fructifitgar ulteriuras discussiuns en la publicitad, en las salas dals cussegls, en las stanzas da scola, ma er a las maisas da sesida ed a las maisas da famiglia. Plinavanti duai el esser ina contribuziun ad in spiert avert ed ad ina debatta constructiva davart visiuns (er sch'ellas paran nunrealisticas). Jau ma legrass, sch'il cudesch pudess er gidar a

cuntanscher in sentiment chantunal d'in «nus». Tut ston numnadamain chapir: Il Grischun – quai essan nus! Sustegnir ston ins quellas e quels ch'han il curaschi da sviluppar visiuns e da las metter en discussiun. In clima da discussiun positiv stgaffescha la premissa per innovaziuns e sveglia il plaschair da far investiziuns.

Applaus merita tgi che gughegia – cun energia, cun forza e cun meds (finanziels) – da realisar visiuns. Ed igl è dal tuttafatg irrelevant, sche la visium planisada daventa realitad u sch'i resulta in naufragi parzial u total, pertge che sin la via da la «visium a l'ovra» na vai strusch insacura senza sconfitta. Reconuschientscha e sustegn merita tgi che sa metta sin questa via – adina stentusa – per realisar sia visium, e na sa lascha betg sviar uschè facilmain. Per questa via palaisa Bertrand Piccard en moda impresunanta sias atgnas experientschas en sia contribuziun.

Visium 2050: Partenza duravla per il futur

Il Grischun l'onn 2016 è – sco las Grischunas ed ils Grischuns – il resultat d'in'evoluziun da bliers tschientaners. La tradiziun e la cultura resultada e vivida sa mussa en l'agir dals umans en il Grischun. Mo gia il svilup dapi la fundaziun dal Chantun l'onn 1803 ha mussà l'intactadad da la cultura da las valurs e da la cultura da l'agir, uschia ch'ins ha adina puspè pudì prender ina via da success. L'innovaziun era ed è existenziala. Il Grischun è stà in bun terren per ideas visiunaras, per atgnas e per talas ch'èn arrivadas da dadora – betg darar ensemble cun meds finanziels.

Er las visiuns actualas da l'onn 2016 mussan ina gronda cretta en la «forza da las muntognas», designada sco «mentalitat muntagnarda». Sch'ins considerescha, cun tge optica positiva che las visiuns preschentadas en il cudesch guardan sin il futur dal territori da muntogna, lura davantan ins bunamain euforic. Ils visiunaris crain en in futur prosperaivel dal pajais da las 150 vals. Bliers visiunaris giavischan dapli curaschi, dapli cooperaziun, dapli concentratiun da las forzas, dapli spiert d'interpender cun dapli libertads e

cun ina meglra focusaziun sin las finamiras.

Per tut ils visiunaris èsi impurtant che la cuntrada natirala e culturala, ils centers dals vitgs e nosas basas da viver natiralas vegnian tractadas cun quità. Là vesan blers er il potenzial il pli grond per noss futur. Quai che vegniva disfamà anc dacurt sco spazi cun pauc potenzial, vegn considerà sco potenzial il pli prezius dal futur; concretamain vegnan territoris periferics designads sco «USP (unique selling proposition) grischuna dal futur». In tractament cun quità è dentant per blers il cuntrari da star salda ed airi. In svilup intenziunà è indi-spensabel per bunamain tut ils visiunaris. Il Grischun na dastga betg sa degenerar ad in «Ballenberg» svizzer.

Gist la focusaziun sin il turissem, sin la perscrutaziun e sin l'industria dovra – tenor l'opiniun da bliers visiunaris – turs da signal sco agids d'orientaziun per la populaziun e per ils giasts. La valur dals giasts en il rom dal svilup dal Chantun vegn adina puspè suttastrigada. Ina valur che vegn anc a s'augmentar en il futur pervi da la mobilitad e pervi dal svilup tecnologic. Sco turs da signal vegnan per exempel considerads in «Silicon Valley» medicinal a Tavau, la tur da Val S. Pieder, gieus olimpics, il Grischun sco piazza da creativitad e sco lieu da reflexiun, centers da perscrutaziun per differentas chausas u parcs natirals. Tar tut las turs da signal vegni er guardà sin la durabilitad, sin l'integratiun en il maletg da la natira e da la cuntrada e sin la cumpatibilitad cun la structura existenta. Plinavanti èn dumandadas ina qualitad suprema ed ina clera cultura da valurs.

Ils visiunaris preschentan in svilup plain sfidas – tranter il tractament conscienziun da la natira e da l'iarta culturala d'ina vart e la creaziun da novas turs da signal resp. da valurs d'alta qualitad da l'autra vart. In dialog activ davart visiuns e davart finamiras strategicas, e lura davart projects concrets e davart concepts da realisaziun, vegn uschia considerà sco indispensabel. Pir l'identificaziun stgaffescha la basa necessaria per gidar a purtar ed a cooperar als process sin la via a la realisaziun da las visiuns. Gist per quest intent porschan las novas medias pussaivladads supplementaras, e la visium d'in labor digital da Hanspeter Lebrument mussa ina vaira schanza.

Nagina supervisiun, mabain numerusas visiuns per il Grischun

Il Grischun saja ina «Svizra en Svizra», ha ditg Heinrich Zschokke (1771–1848) gia a la fin dal 18avel tschientaner. Per Jon Erni, «director enterprise & partner group» da Microsoft Svizra, èsi perquai cler ch'i na dovra per il Grischun betg mo «la» visium, mabain numerusas visiuns. Da l'autra vart sa refereschan bleras visiuns a l'entir Chantun, a sias valurs, a ses agir ed opear e mettan quai en relaziun cun auters chantuns e cun centers d'aglomeraziun (schanza dal territori da muntogna). La focusaziun giavischada sin il turissem, sin l'industria e sin l'utilisaziun da novas tecnologicas (digitalisaziun) è frappana. Areguard il cuntegn na sa laschan las visiuns betg resumar, ed i ma para er impertinent d'empruvar da far quai en quest lieu. Tuttina vegnan preschentads intgins chavazzins da las reflexiuns strategicas da las visiuns en in mind map (cf. l'illustraziun).

La preschentaziun:
Christian Rathgeb (ed.). Visionen Graubünden 2050. Cuira 2016.

Dapli infurmaziuns:
chatta.ch/?hiid=4570
www.chattà.ch